

Hilde Van Cauteren
Auteur en schrijfdocent
Contact: hildevc@gmail.com

Creatief schrijven als opstap naar literatuur en leesplezier

1. Inleiding

Krijg je als docent Nederlands je leerlingen nog amper overtuigd om een boek te lezen? Misschien moet je eens een omweg proberen. Via speelse en creatieve schrijfoefeningen kan je leerlingen laten proeven van schrijven én van literatuur. Met behulp van laagdrempelige schrijfoefeningen ontdekken leerlingen de bouwstenen van de literatuur, de middelen om een verhaal op te bouwen en de sleutels om poëzie te begrijpen. In deze zeer praktische sessie krijg je verschillende voorbeelden van creatieve schrijfoefeningen en tips om die oefeningen in de les te gebruiken.

Een les creatief schrijven is nooit tijdverlies. Je sluit immers aan bij heel wat eindtermen rond 'lezen', 'spreken', 'interactie', 'schrijven', 'luisteren' en 'inzicht in het taalsysteem'. Tussen de schrijfoefeningen door wordt regelmatig de link gelegd naar literaire teksten. Bovendien is er aandacht voor het verwoorden van de beleving, de gedachten en de gevoelens bij het lezen of beluisteren van deze teksten. Met een les vol schrijfplezier bouw je zo een brug naar het lezen van goede (jeugd)literatuur.

2. Een les creatief schrijven

Net zoals een sportleraar de les begint met oefeningen om de spieren op te warmen, begin je een schrijfles met het opwarmen van de 'schrijfspieren'. Van het verzinnen van excuses voor te laat komen tot het laten spreken van voorwerpen. Met een of twee korte, speelse oefeningen neem je alle drempels weg die leerlingen kunnen ervaren wanneer ze zelf gaan schrijven. Bij elke oefening worden een aantal resultaten voorgelezen en is er tijd voor korte, opbouwende feedback.

Na de opwarmingsoefeningen wordt er gewerkt met de bouwstenen van een verhaal. Met twee p's ('personages' en 'problemen') kom je al een heel eind. Zo zijn er diverse creatieve oefeningen om snel een of meerdere personages te bedenken. Ook leerlingen die beweren dat ze geen fantasie hebben, kunnen hiermee aan de slag, en eens een personage er staat, is de stap naar het schrijven van een verhaal snel gezet. Ook voor de

tweede 'p', het probleem of conflict, zijn heel wat praktische oefeningen voorhanden die snel resultaat geven.

Tussen de schrijfoefeningen door voorzie je (voor)leesmomenten met goed gekozen tekstfragmenten. Na een creatieve schrijfoefening gaan leerlingen de teksten vaak met meer aandacht lezen of beluisteren. Ze kunnen dan immers de link leggen tussen hun eigen schrijfwerk en dat van de auteur. Naast oefeningen rond personages en plot zijn er ook schrijfoefeningen rond ruimte en tijd, zintuiglijk schrijven en bijvoorbeeld het befaamde principe *'show, don't tell'*.

Uiteraard kan je ook een les creatief schrijven opbouwen rond poëzie. Oefeningen rond metaforen kunnen een eerste sleutel zijn voor het lezen, begrijpen en appreciëren van gedichten.

Deze vier algemene tips gelden bij elke les creatief schrijven:

1. Werk met tastbare elementen zoals foto's, voorwerpen, enz.
2. Zorg altijd voor de aanwezigheid van fysieke boeken.
3. Zorg voor beweging.
4. Lees voor!

3. Een traject creatief schrijven

Literatuur Vlaanderen coördineert sinds eind 2021 een meerjarig pilottraject voor auteursresidenties in het secundair onderwijs. In het schooljaar 2022-2023 ging Literatuur Vlaanderen aan de slag met twintig auteurs en scholen. In tien sessies werkte een auteur met een vaste klas (met leerlingen vanaf vijftien jaar, die zelden lezen als het niet moet) rond schrijven en lezen. In elke residentie werd toegewerkt naar een tastbaar resultaat: een bundel met kortverhalen, een dichtbundel, een voorstelling, een podcast, enz. Auteurs die deelnamen aan zo'n traject geven vanaf schooljaar 2023-2024 lezingen over hun ervaring met de auteursresidentie aan groepen leraren (in opleiding).

Uiteraard kan een school of docent ook zelf zo'n traject opzetten, al dan niet in samenwerking met een auteur. Een tastbaar product (boek, bundel, voorstelling) verhoogt de waarde van een dergelijk traject.

4. Verloop van de sessie

Tijdens deze sessie krijg je veel praktische oefeningen, methodieken, tools en enthousiasme aangereikt om een of meerdere lessen rond creatief schrijven te geven. Er wordt veel materiaal getoond en een aantal oefeningen kan je zelf uittesten. Bovendien krijg

je tips voor het opzetten van een langdurig traject rond literatuur en schrijven.

<https://www.auteurslezingen.be/een-stap-terugzetten-om-vooruit-te-komen>.

Ronde 5

Joke Brasser

Klassiekersindeklas.nl

Contact: jokebrasser@gmail.com

Fabeldieren en waar ze te vinden: van Rowling tot Van Maerlant

1. Inleiding

Hoe tem je een draak of een eenhoorn? Waar zwemmen zeemeerminnen? Wat moet je doen als je een basilisk tegenkomt? In deze workshop ga je terug in de tijd, naar een prachtige middeleeuwse bron waarin al deze vragen beantwoord worden. Centraal staat Jacob van Maerlants *Der Naturen Bloeme*, een dertiende-eeuwse natuurencylopedie in de volkstaal, die opgenomen is in de Vlaamse canon van de Nederlandse literatuur. Je ervaart hoe je, met behulp van speelse en inductieve opdrachten, jonge leerlingen kunt betrekken bij oude teksten. De deelnemers worden uitgedaagd om goed te kijken naar reproducties van de tekst en kunnen, aan de hand van intertekstuele vergelijkingen (hertaling en andere bron), zelf conclusies trekken over wat ze lezen en zien.

2. *Der Naturen Bloeme* in de klas

Van beeldmateriaal, digitale reproducties tot achtergrondinformatie en een hertaling: over *Der Naturen Bloeme* is in enkele muisklikken allerlei materiaal online te vinden. Ondanks deze rijkdom aan materiaal en de opname van Jacob van Maerlants natuurencylopedie in de Vlaamse literaire canon is zijn aanwezigheid in de schoolcanon zeer beperkt. Alleen in de bovenbouw (15-18 jaar) komt de tekst af en toe aan bod in lesmaterialen, meestal niet als primair object van studie, maar als referentie naast een andere tekst. De hier gepresenteerde lesopzet is de eerste uitwerking voor een jongere doelgroep: leerlingen van 12-15 jaar, van alle niveaus.

Der Naturen Bloeme is een geweldige tekst voor onderbouwleerlingen, omdat de beschreven fabeldieren bekend zijn uit de jeugdcultuur van nu. Leerlingen kennen zeemeerminnen, draken en zelfs basilissen, met dank aan onder andere J.K. Rowling,